

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Lixdan iyo Lixaad

Muujinta Araggii Ugu Dambeeyay ee Daanyeel: Aragti Milleri ah oo ku Saabsan Xaqiiqooyinka Nebinimada ee Maanta

Jeff Pippenger
2024-03-24

Waxa aynu bilaabaynaa tixgelinta araggii ugu dambeeyey ee Daanyeel innagoo ku dabaqayna mabda'a uu Alpha iyo Omega matalo, kaas oo muujinaya in Isagu mar walba dhammaadka ku aqoonsado bilowga. Sidaas daraaddeed Belteshazzar, oo ah Daanyeel aayadda ugu horraysa ee araggii ugu dambeeyey ee Daanyeel, ayaa sidoo kale lagu matali lahaa qaybta ugu dambaysa ee isla araggaas. Waxa aynu aqoonsannay in Belteshazzar uu matalo dadka axdiga Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, kuwaas oo fahmaya "chazon," aragga taariikhda nebiyadeed, sida uu ereyga "thing" ugu taagan yahay aayadda koowaad. Araggaas taariikhda nebiyadeed waa "toddobada wakhti" ee Laawiyiintii lix iyo labaatan, taas oo u dhiganta laba kun shan boqol iyo labaatan sannadood. Belteshazzar sidoo kale wuxuu fahmayaa "vision"-ka ku jira aayadda koowaad, kaas oo ah aragga "mareh" ee laba kun iyo saddex boqol oo sannadood, kaas oo matalaya muuqashada kediska ah ee Masiixa.

Cutubka laba iyo tobnaad, Daanyeel waxa uu matalaa dhaq-dhaqaaqa malaa'igtii kowaad iyo sidoo kale dhaq-dhaqaaqa malaa'igtii saddexaad, waayo labadaas dhaq-dhaqaaqba waxay dhammaystiraan masaalka tobanka bikradood. Cutubka laba iyo tobnaad waxaa ku jira ugu yaraan shan xaqiiqo oo qayb ka ahaa dhaqdhaqaaqii Millerite-ka, kuwaas oo matalaya xaqiiqooyin ay tahay in dhaqdhaqaaqa malaa'igta saddexaad uu isaguna la kulmo oo fahmo. Labada dhaq-dhaqaaqba waxay dhammaystiraan masaalka tobanka bikradood, waxaana looga baahan yahay bikradaha xigmadda leh ee labada dhaq-dhaqaaqba inay fahmaan xaqiiqadaas nebiyadeed. Labada dhaq-dhaqaaqba waa inay fahmaan runta nebiyadeed ee ugu horraysay ee Miller loo hoggaamiyey inuu garto, sida uu u matalo "toddobada goor" ee Laawiyiintii laba iyo labaatan. Saddexda waayo-aragnimo iyo faham ee kale ee isbarbar socda waxaa laga helaa aayadaha ugu dambeeya ee cutubka.

Oo wakhtiga allabariga maalinlaha ah la qaado, oo la taago karaahiyada baabba' keenta, waxaa jiri doona kun iyo laba boqol iyo sagaashan maalmood. Waxaa barakaysan kan suga oo gaadha kun iyo saddex boqol iyo shan iyo soddon maalmood. Laakiinse adigu jidkaaga ku soco ilaa ugu dambaysta la gaadho; waayo, waad nasan doontaa, oo saamigaaga ayaad ku istaagi doontaa dhammaadka maalmaha. Daanyeel 12:11-13.

Dadka hadhay ee Ilaah ee ku xusan kitaabka Muujintii waxay leeyihiin saddex astaamood oo waaweyn oo nebiyadeed. Waxay xajiyaan amarrada Ilaah, waxay leeyihiin rumaysadka Ciise, oo ay ilaaliyaan Ruuxa Waxsii-sheegidda.

Markaasuu wuxuu igu yidhi, Qor, Waxaa barakaysan kuwa loogu yeedhay cashada aroska Wanka. Markaasuu haddana igu yidhi, Kuwanu waa erayada runta ah ee Ilaah. Aniguna waxaan ku dhacay cagihisa si aan u caabudo isaga. Laakiinse wuxuu igu yidhi, Iska jir, taas ha samayn; waxaan ahay addoon kula shaqeeya, aniga iyo walaalahaaga leh markhaatifurka Ciise; Ilaah caabud, waayo, markhaatifurka Ciise waa ruuxa wax sii sheegidda. Muujintii 19:9, 10.

Milleriyiintu si sax ah bay u fahmeen in “allabarigii joogtada ahaa,” ee ku jira kitaabka Daanyeel, uu ka dhigan yahay jaahilnimo, iyo in “wakhtigii allabarigii joogtada ahaa” “la qaaday,” uu ahaa sannadka 508. In runtaas la diido waa in la diido awoodda “maragga Ciise,” kaas oo “ah Ruuxa Waxsii sheegidda,” waayo Ruuxa Waxsii sheegiddu si cad ayuu u aqoonsanayaa in Milleriyiintu ku saxsanaayeen fahamkooda ku saabsan “allabarigii joogtada ahaa.”

“Markaas waxaan arkay, marka laga hadlayo ‘Maalinlaha,’ in erayga ‘allabari’ ay ku dartay xigmadda aadanuhu, oo uusan ka tirsanayn qoraalka; iyo in Rabbigu siiyey aragtida saxda ah ee arrintaas kuwa ku dhawaaqay qayladii saacadda xukunka. Markii midnimo jirtay, ka hor 1844, ku dhowaad dhammaantood waxay ku midoobeen aragtida saxda ah ee ‘Maalinlaha;’ laakiin tan iyo 1844, jahawareerka dhexdiisa, aragtiyo kale ayaa la qaatay, waxaana ka dhashay gudcur iyo jahawareer.” Review and Herald, November 1, 1850.

Millerites-ku waxay fahmeen in iska caabbintii jaahilnimadu kaga hortimid kor u kaca awoodda baabbanimada sannadkii 538 laga qaaday sannadkii 508. Millerites-ku way saxsanaayeen, hase yeeshee fahamkoodu wuu koobnaa. Dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, oo aayadda koowaad Belteshazzar ku metesho, waxay arki doonaan in muddada ka bilaabmata sannadka 508 ilaa 538 ay tahay xilli nebiyadeed oo lagu sii muujiyey soddonkii sannadood ee diyaarinta ahaa ee taariikhda Masiixa, kuwaas oo ka horreeyey in awood la siiyo baabtiiskii. Waxay arki doonaan in muddadaas nebiyadeed ay sidoo kale metelayso muddada nebiyadeed ee ka bilaabata 1776 ilaa 1798, iyo in dhammaan saddexdaas xilli ay metelaan wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afar kun, kaas oo bilaabmay Sebtembar 11, 2001, kuna dhammaanaya sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

Cutubka laba iyo tobnaad, Daanyeel wuxuu matalaa Millerites-ka iyo shanta runood ee muhiimka ah iyo waayo-aragnimada ay tahay in lagu soo celiyo kuwa uu Beltshaasar matalo. Runta saddexaad iyo waayo-aragnimada Millerites-ka waa “aragti sax ah oo ku saabsan ‘joogtada,’ ... Rabbigu wuxuu siiyey ... kuwii bixiyey qaylada saacadda xukunka.” In runtaas la diido waa in la diido qoraalladii Ellen White, kuwaas oo ah Ruuxa Waxsii-sheegidda. Runta afraad iyo waayo-aragnimada Millerites-ka, iyo fariinwadayaasha malaa’igta saddexaad, waa waxsii-sheegidda kun iyo saddex boqol iyo shan iyo soddon sannadood, taas oo ka bilaabatay sannadkii “joogtada,” laga qaaday, ee 508.

Laga bilaabo 508, kun iyo saddex boqol iyo shan iyo soddon sannadood waxay ku gaadhayaan 1843, laakiin ma aha oo keliya 1843, waayo waxsii sheegashadu dhab ahaan waxay tilmaamaysaa maalinta ugu dambaysa ee 1843, maxaa yeelay waxay tidhaahdaa, “Waxaa barakaysan kii suga oo gaadha kunka saddex boqol iyo shanta iyo soddonka maalmood.” Erayga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “gaadha” waa “naga,” oo macnihiisu yahay “inuu taabto”, ama “gacanta saaro”. Sidaas darteed waxsii sheegashadu waxay ka dhigan tahay, “Waxaa barakaysan kii suga oo” taabta ama

gacanta saara 1843.

Barakadii sugitaanku ku lahaa taariikhda Millerite-ka waxay u ahayd bikradihii xigmadda lahaa ee la kulmay niyad-jabkii ugu horreeyey, hase yeeshee sugay araggii dib u dhacay. Markii Millerite-yadu ay sugayeen “araggii dib u dhacay” iyagoo ku jira dhammaystirka masaalka tobanka bikradood iyo cutubka labaad ee Xabaquuq, waa la barakeeyey. Wakhtigaas dib-u-dhaca ah ayay markaas arkeen in ay iyagu dhammaystirayeen masaalkii, iyo in ugu dambaysta araggu “hadli doono”. Wakhtigooda dib-u-dhaca iyo niyad-jabkoodu wuxuu ku salaysnaa aqoonsigii khaldan ee ahaa in laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ay ku dhammaan doonaan 1843, hase yeeshee araggu dhab ahaan wuxuu ahaa 1844. Niyad-jabkoodu wuxuu ku salaysnaa waayo-aragnimadoodii ka dhalatay markii sannadkii 1843 uu dhammaaday iyadoo aan Masiixu soo noqon. Niyad-jabkooda, iyo barakada lagu dhawaaqay kuwii intaas ka dib doortay inay sugaan, dhammaantood waxay ku wada salaysnaayeen maalinta ugu dambaysa ee sannadka 1843, taas oo “taabata” ama “timaadda” 1844.

Khibraddii niyad-jabkii ugu horreeyey, oo ah dhammaystirka masaalkii tobanka bikradood, waxaa la fahmay oo mar kale lagu soo celiyey kuwa uu Belteshazzar matalo. Runta iyo waayo-aragnimada shanaad ee ay garan doonaan kuwa uu Belteshazzar matalo waa in “dhammaadka maalmaha”, Daanyeel “uu saamigiisa istaagi doono”.

“Daanyeel wuxuu taagnaa meeshiisii tan iyo markii shaabaddii la qaaday oo iftiinkii runta uu ku iftiimayey waxiyadiisii. Wuxuu taagan yahay meeshiisii, isagoo sida maragga la doonayey in la fahmo dhammaadka maalmaha.” Sermons and Talks, volume 1, 225, 226.

Millerites-ku waxay la kulmeen habka daahirinta ee lagu fuliyey korodhka aqoonta ee ka yimid kitaabka Daanyeel markii la furay shaabaddiisii sannadkii 1798. Kuwii uu Belteshaasaru wakiilka ka yahayna waxay la kulmi doonaan habka daahirinta ee lagu fulinayo korodhka aqoonta ee ka imanaya kitaabka Daanyeel markii la furay shaabaddiisii sannadkii 1989. Waxay kaloo garan doonaan in kitaabka Daanyeel uu leeyahay ujeeddo gaar ah oo ku saabsan shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun.

“Marka Ilaah nin siiyo shaqo gaar ah oo uu qabto, waa inuu ku istaagaa qaybtiisa iyo meeshiisa sidii Daanyeel yeelay, isagoo diyaar u ah inuu ka jawaabo yeedhista Ilaah, diyaar u ah inuu fuliyo qasdigiiisa.” Manuscript Releases, volume 6, 108.

Sida kuwii hore ee La’odikiyaanka ahaa, kuwa Belteshazzar uu matalo waxay garan doonaan in ay tahay iyada oo loo marayo buugaagta Daanyeel iyo Muujintii, kuwaas oo ah isla buuggaas, in soo nooleyntii ugu dambaysay lagu dhammaystiro.

“Marka si ka sii wanaagsan loo fahmo buugaagta Daanyeel iyo Muujintii, rumaystayaashu waxay yeelan doonaan waayo-aragnimo diineed oo gebi ahaanba ka duwan... Hal shay ayaa hubaal ahaan laga garan doonaa daraasadda Muujintii—taas oo ah in xidhiidhka ka dhexeeya Ilaah iyo dadkiisu uu yahay mid dhow oo go’an.” The Faith I Live By, 345.

Iyagoo hore u ahaan jiray reer La'odikiya, waxay garan doonaan xaaladdoodii La'odikiya, waxayna garan doonaan inay ruux ahaan u dhinteen sida dooxo lafaha engegan ah; markaas markay ka

jawaabaan markhaatifurka toosan ee ku saabsan xaaladdooda dhimatay oo luntay, waxay garan doonaan in mudnaanta koowaad ay tahay inay noolaadaan.

“Soo nooleyn nolosha cibaadada runta ah oo dhexdeenna ka hanaqaadda waa tan ugu weyn uguna degdegga badan baahiyahayaga oo dhan. In tan la doondoonaa waa inay noqotaa hawshayada ugu horraysa.” Selected Messages, book 1, 121.

Ballanqaadka Kitaabku waa in ku alla kii doondoonaa uu heli doono, Ruuxa Quduuska ahuna markaas wuxuu ku hoggaamin doonaa inay gartaan in ay yihiin buugaagta Daanyeel iyo Muujintii kuwa dhaliya soo nooleynta lagama maarmaanka ah.

“Markii aynu dad ahaan fahanno waxa buuggani inooga dhigan yahay, waxaa dhexdeenna laga arki doonaa soo nooleyn weyn.” Testimonies to Ministers, 113.

Dhammaadka aragtidii ugu dambaysay ee Daanyeel, sida lagu soo bandhigay cutubka laba iyo tobnad, waxa ay tilmaamaysaa waayo-aragnimada soo saarta dadkii axdiga ee Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, sida uu matalo Belteshasar, aayadda koowaad ee aragtida ugu dambaysa. Halkaas Daanyeel, oo loo matalay Belteshasar, waxa uu fahmaa labadaba aragtida gudaha ee laba kun iyo saddex boqol oo sannadood iyo aragtida dibadda ee laba kun iyo shan boqol iyo labatan sannadood. Wuxuu fahmaa “shayga,” iyo “aragtida.” Wuxuu fahmaa aragtida chazon iyo aragtida mareh. Wuxuu fahmaa ku tumashada quduuska iyo ciidanka, iyo soo celinta quduuska iyo ciidanka. Wuxuu fahmaa labada aragti ee Wabiga Ulaay iyo Wabiga Hiddeqel.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonaa maqaalka xiga.

“Waxaa loo baahan yahay in si aad uga dhaw loo barto Erayga Ilaah; si gaar ahna waa in Daanyeel iyo Muujintii loo siiyo fiiri aan weligeed hore loo siin taariikhda hawshayada. Waxaa laga yaabaa inaan wax yar ka nidhaahno qodobbo qaarkood oo ku saabsan awoodda Roomaanka iyo baabbanimada; laakiin waa inaan dadka u jeedinnaa waxa nebiyadu iyo rasuulladu ku qoreen waxyiga Ruuxa Quduuska ah ee Ilaah hoostiisa. Ruuxa Quduuska ahi wuxuu arrimaha u habeeyey sidaas, labadaba marka wax sii sheegidda la bixinayey iyo dhacdooyinka lagu sawirayba, si loo baro in wakiilka aadanaha ah aan la hor keenin aragga, balse lagu qariyo Masiixa dhexdiisa, iyo in Rabbiga Ilaaha samada iyo sharcigiisa la sarraysiiyo. Akhri kitaabka Daanyeel. Mid mid u soo qaad taariikhda boqortooyooyinka halkaas lagu matalay. Eeg dawlad-yaqaanno, goleyaal, ciidammo xoog badan, oo arag sida Ilaah u shaqeyey si uu u hoosaysiiyo kibirka dadka, una dhigo ammaanta aadanaha boodhka dhexdiisa....”

“Iftiinkii Daanyeel ka helay Ilaah waxaa si gaar ah loogu bixiyey maalmahan ugu dambeeya. Ru’yooyinkii uu ku arkay hareeraha wabiyada Ulaay iyo Hiddeqel, kuwaas oo ah webiyada waaweyn ee Shincaar, hadda waxay ku jiraan geeddi-socodkii rumoobidda, oo dhacdooyinkii la sii sheegay oo dhanna dhowaan way dhici doonaan.

“Tixgeli duruufihii quruunta Yuhuudda markii waxsii-sheegyadii Daanyeel la bixiyey.

“Aynu waqti badan siino barashada Kitaabka Quduuska ah. Erayga uma fahanno sida ay inoo habboon tahay. Kitaabka Muujintii wuxuu ku furmaa amar nalagu farayo inaan garanno

waxbaridda uu ka kooban yahay. ‘Waxaa barakaysan kan akhriya, iyo kuwa maqla erayada wax sii sheegiddan,’ ayuu Ilaah ku dhawaaqaa, ‘oo xajiya waxyaalaha ku qoran dhexdeeda, waayo wakhtigu waa dhow yahay.’ Markaan innagu dad ahaan fahamno waxa kitaabkani inooga dhigan yahay, waxaa dhexdeenna lagu arki doonaa soo nooleyn weyn. Si buuxda uma fahanno casharrada uu ina barayo, in kastoo naloo siiyey amarka ah inaynu baadhno oo daraasayno.”

“Waagii hore macallimiin waxay ku dhawaaqeen in Daanyeel iyo Muujintii ay yihiin buugaag la shaabadeeyey, dadkiina way ka jeesteen. Xijaabkii, oo sirtiisa u muuqata ay dad badan ka horjoogsatay inay kor u qaadaan, Ilaah gacantiisa qudheedu ayuu ka qaaday qaybahaan Eraygiisa ka midka ah. Magaca laftiisa ee ‘Muujintii’ ayaa ka hor imanaya sheegashada ah in uu yahay buug la shaabadeeyey. ‘Muujintii’ waxay ka dhigan tahay in wax muhiim ah la muujiyey. Runta ku jirta buuggan waxaa loo jeedinayaa kuwa ku nool maalmahan ugu dambeeya. Waxaynu taagan nahay iyadoo xijaabkii laga qaaday meesha quduuska ah ee waxyaalaha barakaysan. Waa inaan dibadda istaagin. Waa inaan galnaa, laakiin ma aha annagoo leh fikrado dayacaad iyo xurmo-darro leh, ama tallaabooyin degdeg iyo kacsanaan leh, balse annagoo leh xurmo iyo cabsida Ilaah. Waxaynu ku dhowaanaynaa waqtiga ay waxsii sheegyada ku qoran buugga Muujintii rumoobi doonaan....”

“Waxaynu haysannaa amarrada Ilaah iyo markhaatifurka Ciise Masiix, kaas oo ah ruuxa wax sii sheegidda. Erayga Ilaah waxaa ku jira dhagaxyo qaali ah oo aan qiime lahayn. Kuwa baadha eraygan waa inay maskaxda ka ilaashadaan mid nadiif ah. Marnaba ma aha inay raacaan damac qalloocan xagga cunidda ama cabbidda.”

“Haddii ay sidaas sameeyaan, maskaxdu way wareeri doontaa; mana ay awoodi doonaan inay u adkaystaan culayska ku imanaya qodista qoto dheer si loo ogaado macnaha waxyaalaha la xiriira muuqaalada gunaanadka taariikhda dunidan.

“Marka si ka wanaagsan loo fahmo buugaagta Daanyeel iyo Muujintii, rumaystayaashu waxay yeelan doonaan waayo-aragnimo diineed oo gebi ahaanba ka duwan. Waxaa la siin doonaa aragtiyo noocaas ah oo ku saabsan irdaha samada ee furan, si qalbiga iyo maanku ugu qotomaan dabeecadda ay tahay in kulligood horumariyaan, si ay u gartaan barakada noqon doonta abaalgudka kuwa qalbiga ka daahirka ah.

“Rabbigu wuu barakayn doonaa dhammaan kuwa si is-hoosaysiin iyo qabownaan leh u doona inay fahmaan waxa lagu muujiyey Muujintii. Kitaabkan waxaa ku jira waxyaalo aad u badan oo uur leh aan-dhimasho oo ka buuxa ammaano, sidaas daraaddeedna dhammaan kuwa si daacad ah u akhriya oo u baadha waxay helaan barakada kuwa ‘maqla erayada wax sii sheegiddan, oo xajiya waxyaalaha ku qoran dhexdeeda.’”

“Hal shay si hubaal ah ayaa laga fahmi doonaa daraasadda Muujintii—taas oo ah in xiriirka ka dhexeeya Ilaah iyo dadkiisu uu yahay mid dhow oo go’aan leh.

“Xidhiidh cajiib ah ayaa laga arkaa inta u dhaxaysa koonka jannada iyo dunidan. Waxyaalihii loo muujiyey Daanyeel waxaa dabadeed lagu kaabay muujintii loo sameeyey Yooxanaa jasiiradda Batmos. Labadan buug waa in si taxaddar leh loo daraaseeyaa. Laba jeer ayuu Daanyeel weyddiiyey, Ilaa goormay ahaan doontaa dhammaadka wakhtigu?”

“Oo waan maqlay, laakiinse ma aanan fahmin; markaasaan idhi, Sayidkaygiyow, maxay ahaan doontaa dhammaadka waxyaalahan? Oo isna wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow, waayo erayadu way xiran yihiin oo waa la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Qaar badan waa la daahirin doonaa, oo waa la caddeyn doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiinse kuwa sharka leh si shar leh bay u falayaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma fahmi doono; laakiinse kuwa caqliga leh way fahmi doonaan. Oo tan iyo wakhtiga allabariga joogtada ah la qaadayo, oo karaahiyada baabba’a keenta la taagayo, waxaa jiri doona kun iyo laba boqol iyo sagaashan maalmood. Waxaa barakaysan kan suga, oo gaadha kun iyo saddex boqol iyo shan iyo soddon maalmood. Laakiinse adigu jidkaaga tag ilaa dhammaadku yimaado; waayo, waad nasan doontaa, oo qaybtaada ayaad ku istaagi doontaa dhammaadka maalmaha.”

“Waxa shaabaddii ka furay kitaabka oo Yooxanaa siiyey muujinta waxa jiri doona maalmahan ugu dambeeya wuxuu ahaa Libaaxa qabiilka Yahuudah.

“Daanyeel wuxuu ku istaagay qaybtiisii si uu u qaado markhaatifurkiisa oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka, markaas oo farriinta malaa’igta kowaad lagu dhawaaqi lahaa dunideenna. Arrimahani waxay leeyihiin muhiimad aan dhammaad lahayn maalmahan ugu dambeeya; hase yeeshee intii ‘badan la nadiifin doono, oo la caddayn doono, oo la tijaabin doono,’ ‘kuwa sharka lahu shar bay samayn doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma fahmi doono.’ Sidee run u tahay tani! Dembigu waa xadgudubka sharciga Ilaah; oo kuwa aan aqbalayn iftiinka ku saabsan sharciga Ilaah ma ay fahmi doonaan ku dhawaaqidda farriimaha malaa’igta kowaad, labaad, iyo saddexaad. Kitaabka Daanyeel waxaa laga furay shaabaddii muujintii Yooxanaa, wuxuuna ina hor geeyaa ilaa muuqaallada ugu dambeeya ee taariikhda dhulkan.”

“Walaalaheenna miyey maskaxda ku hayn doonaan in aynu ku nool nahay iyadoo aynu ku dhex jirno khataraha maalmaha ugu dambeeya? Akhriya Muujintii iyadoo lala xiriirinayo Daanyeel. Waxyaalahan bara.” Markhaatifurro loo Jeediyey Wadaaddada, 112–115.